

Tisztelt Érdeklődők!

A Body language – tematikus hétvége a stílus, a divat és a tánc jegyében című rendezvényre jelentkezőket kérem, hogy az alábbiakat olvassák, illetve hallgassák a programra való hangolódásként.

Együttműködésüket megköszönve: Gyenes Kálmán és Peták Magdolna

Forrás:

- B. Bíró Zoltán: Tánc – Zene – Hangszer (Afrikától az Ibériai félszigeten át a dél-amerikai kontinensig) Pallas kiadó: Gyöngyös, 2005
- Dr. Dornbach Mária: Istenek levesestálban / Az afrokubai santeria (Eötvös József Könyvkiadó Budapest 2009)
- Anderle Ádám: Kuba története (Akkord Kiadó 2004)
- Brockhaus - Riemann: Zenei Lexikon (Zeneműkiadó, Budapest 1983)

Mi a latin zene?

Kiegészítő információ: Latin-Amerika azon amerikai országok és területek gyűjtőneve, ahol **újlatin nyelveket** használnak hivatalos vagy fő beszélt nyelvként, elsősorban spanyol, portugál, és francia nyelvet. Az összes újlatin nyelv az ún. **vulgáris latinból** származik, ami az ókori Róma valóságos, tehát beszélt nyelve volt. Az i.e. 3. század és az i.sz. 2. század között a latin vált az uralkodó nyelvvé a Földközi-tenger térségében az Ibériai-félszigettől a Balkánig. A latin volt a birodalom nyugati felében az érvényesülés, a kereskedelem, a jog (utóbb pedig a kereszténység) nyelve, az áttérésre tehát sokféle erőteljes motiváció hatott.

Az idő múltával a vulgáris latin **területi változatai** folyamatosan elkezdtek helyi nyelvjárássokká, dialektusokká fejlődni. Ez a változás az 5. században a Római Birodalom felbomlása után tovább gyorsult, és elvezetett a ma ismert újlatin nyelvekhez, úgymint: portugál, spanyol, katalán, francia, olasz és román nyelv kialakulásához.

A 15. századra az újlatin nyelvek **túllépték Európa határait** és a spanyol, portugál és francia terjeszkedés (gyarmatosítás) során eljutottak Amerikába és Afrikába. Napjainkban már az újlatin nyelvek anyanyelvi beszélőinek kétharmada Európán kívül él.

A latin zenét alapvetően **négy elem** határozza meg: zenei/tánc stílus, földrajz, művészi háttér és nyelv.

- A **zenei stílus** olyan műfajokat tartalmaz, mint a salsa, bachata, reggaeton, reggae, bolero, tango, szamba, cha-cha-cha, pachanga stb.

- A **földrajzi terület** nagyrészt Latin-Amerikát (Latin-Amerika azon amerikai országok és területek gyűjtőneve, ahol újlatin nyelveket használnak hivatalos vagy fő beszélt nyelvként; elsősorban spanyol és portugál, továbbá francia nyelvet. Földrajzilag magában foglalja: Mexikót, Közép-Amerikát a Karib-térséggel, valamint Dél-Amerikát) és az Ibériai-félszigetet (Spanyolország és Portugália) jelenti.

- A **kulturális háttér** a nevesített földrajzi területen élő és alkotó meghatározó művészeket jelenti (zene, a tánc, a képzőművészet, az iparművészet, az építészet, az irodalom stb).

- A **nyelv** pedig a spanyol és portugál nyelven előadott könnyűzenét takarja.

A latin zenén **szűkebb értelemben** kizárólag az afrikai népzenei elemekkel kevert latin-amerikai – főként kubai vagy karibi – zenét értik alatta, mint például a mambó, rumba és a salsa.

A „klasszikus” latin zene és tánc főbb stílusai:

rumba, habanera, danzon, son, guajira, mambo, reggaeton, reggae, bolero, tango, szamba, pachanga, cumbia, merenge, cha-cha-cha, pachanga, mozambik, salsa, bachata, timba.

A „modern” latin zene néhány stílusa:

- Latin pop:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Enrique_Iglesias

https://hu.wikipedia.org/wiki/Marc_Anthony

https://hu.wikipedia.org/wiki/Julio_Iglesias

https://hu.wikipedia.org/wiki/Gloria_Estefan

https://hu.wikipedia.org/wiki/Ricky_Martin

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Shakira>

- Latin jazz (ekkor a jazz zene elemei afrokubai elemekkel keverednek):

https://hu.wikipedia.org/wiki/Dizzy_Gillespie

https://hu.wikipedia.org/wiki/Tito_Puente

https://en.wikipedia.org/wiki/Ray_Barretto

- Latin rap/hip hop:

https://en.wikipedia.org/wiki/Vico_C

https://en.wikipedia.org/wiki/Las_Guan%C3%A1banas

https://en.wikipedia.org/wiki/Ivy_Queen

https://en.wikipedia.org/wiki/Mellow_Man_Ace

- Latin rock (születése: 1969/Woodstocki fesztivál/Santana):

https://hu.wikipedia.org/wiki/Carlos_Santana

[https://en.wikipedia.org/wiki/Malo_\(band\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Malo_(band))

https://en.wikipedia.org/wiki/El_Chicano

[https://en.wikipedia.org/wiki/War_\(American_band\)](https://en.wikipedia.org/wiki/War_(American_band))

- Latin Dj:

<https://www.facebook.com/DjTronky>

<https://www.youtube.com/c/OSOCITYNATION/videos>

<https://www.facebook.com/pablofierroofficial>

Egy szelet a latin zenei/tánc kultúrából

I. A kubai „salsa”, mint zene és táncstílus:

„... egy átlagos salsa kompozíció elején (wemp) afrikai dobritmusokkal indul a szám, majd átvált forró, lüktető *descargára*, néhány fantasztikus *brass-kórus* (metal) bejátszás után átgördül *rumbába* és hosszan kiélvezve a rumba finom, feszes ritmusát egy *parádés finálé* berobbantásával befejezik a művet. Vagyis egy egyszerű rumbát tesz a mű középpontjába, miközben felöltözteti a világ latin zenestílusainak legjellemzőbb jegyeivel.”

B. Bíró Zoltán

(Tánc – Zene – Hangszer Afrikától az Ibériai félszigeten át a dél-amerikai kontinensig)

Kiegészítő információ: Kuba története dióhéjban

- Kuba szigetét 1492-ben fedezte fel Kolumbusz Kristóf, majd 1500-ban Diego Velázquez vezetésével a spanyolok meghódították és elfoglalták Kubát. A természeti kincsekben nem bővelkedő szigetországban cukornád- és dohányültetvényeket létesítettek, s e két termék évszázadokra meghatározta Kuba gazdasági fejlődését. A nehéz fizikai munkára az őslakosok nem voltak alkalmasak, őket új munkaerővel kellett pótolni. Az 1500-as évek elejétől kezdetét vette az intézményes rabszolga kereskedelem.

Ettől kezdve a rabszolgaság eltörléséig (1886) – becslések szerint – mintegy egymillió fekete rabszolgát szállítottak a szigetgyarmatra.

- 1898: Kuba az USA védnöksége alá került.

- 1902: Kuba független.

- 1933: Batista katonai puccsal magához ragadta a hatalmat.

- 1959: Győz Fidel Castro forradalma, miniszterelnök (Castro 2016-ban meghalt).

Bővebben: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Kuba>

Az afrokubai zene- és táncművelés kialakulása:

- Az egymástól eltérő kultúrák találkozása szükségszerű, idegen kulturális hatásoktól egyetlen nép sem mentes.
- Kuba esetében a spanyol gyarmatosítók megjelenése után az őslakosok rövid idő alatt szinte teljesen kihaltak, helyükre afrikai rabszolgákat szállítottak, akikkel törzsi vallásuk és kultúrájuk is átkerült az Újvilágba.
- Az afrikai törzsi kultuszok és a katolikus vallás találkozása azonban nem az alárendelt etnikum kultúrájának teljes pusztulását eredményezte, hanem – a szinkretizmusnak köszönhetően – kialakult egyfajta sajátos párhuzamosság. A spanyol gyarmatokon – legfőképp Kubában – a nigériai *yoruba* kultúra hatása érvényesült, de számottevő volt a *bantu* kulturális befolyás is.
- Az afrokubai zene- és tánc gyökerei a kubai hatóságok által a XIX. század elején engedélyezett „cabildos”-okban keresendő, amelyek kezdetben behurcolt afrikaiakból álltak (saját szervezésű közösség). Ez tette lehetővé számukra, hogy saját hagyományaikat megőrizték, valamint abba a spanyol és francia kulturális hatásokat beemelhették. Kuba zenéje, beleértve a hangszereket és a táncokat többnyire **spanyol** és **afrikai** eredetű, az afrokubai zene- és tánc e két nagy forrás fúziója (transzkulturáció). Az eredeti bennszülött hagyományokból szinte semmi nem maradt. Az afrikai rabszolgák és utódaik nagyszámú ütőhangszert és ritmusokat, dallamokat hoztak, a spanyolok jelentős hozzájárulása a gitár volt, valamint az európai hangjegyek és zeneszerzési technikák hagyománya. Általánosságban elmondható, hogy a kubai zene az afrikai ütőhangszerek és a spanyol gitár fúziójának eredménye.
- A lakosság 51 %-a a spanyol gyarmatosítók utódaiból és a behurcolt fekete rabszolgák leszármazottaiból a mulattokból áll, 36% fehér vagyis európai spanyol származású, továbbá a 11% fehér afrikai.
- A római katolikus a legjelentősebb vallás, amelyet a lakosság több mint 53%-a követ (2009-es felmérés).

Afrikai vonások az Újvilág (az amerikai kontinensre használta az óvilág a felfedezése után – 1492) **zenéjében** (a fekete rabszolgák behurcolásuk során a zenei kultúrájuk is magukkal hozták): Afrikai karakterjegyek:

- a ritmus kiemelkedő szerepe (dobok, ritmushangszerek fokozott használata, ritmusra helyezett hangsúly és feszes tempó),
- igen gyakori a kérdő-felelős motívum (call - response),
- zenei improvizáció gyakori használata (rövid zenei témák variálása),
- az éneklés módja (jellegzetes hangszín, ahogy az énekes használja a hangját).

A kezdetek, a kubai salsa meghatározó **énekes-zeneszerzői**:

Celia Cruz

<https://www.youtube.com/watch?v=IibNqwndtCE>

Hector Lavoe:

<https://www.youtube.com/watch?v=QBueYkmYVI>

És ahogyan közösen zenéltek egy afrikai koncerten:

<https://www.youtube.com/watch?v=-SJfoBFjdnQ>

Johnny Pacheco (salsa műfaj meghonosítója, a Fania Records lemezkiadó társalapítója)

<https://www.youtube.com/watch?v=8jD8h3d4pII>

Cheo Feliciano

<https://www.youtube.com/watch?v=OvQArMzHt90>

Joe Cuba

<https://www.youtube.com/watch?v=MenOmqIBmIM>

Tito Puente

<https://www.youtube.com/watch?v=zZQh4IL7unM>

Ray Barretto (latin jazz)

<https://www.youtube.com/watch?v=fOmxXw2aFbo>

Afro Cuban All Stars

https://en.wikipedia.org/wiki/Afro-Cuban_All_Stars

A jelen, a kubai salsa meghatározó énekes-zeneszerzői (szubjektív válogatás):

Buena Vista Social Club

<https://www.youtube.com/watch?v=JNYOVEXJBBM>

Elito Revé y su Charangón

<https://www.youtube.com/channel/UCzo6UbP1JBE2AGPZRm2i2fA>

Kiegészítő információ: A népszerű nevén "El Charangón" formációt 1956-ban alapította Elio Reve Matos, a kubai zene egyik fontos alakja. Ez a zenei együttes hosszú éveken át az egyik legtekintélyesebb zenei együttes volt Kubában és a világ más részein. Elio Reve Matos az ország legkeletibb részén fekvő Guantanamóból származik, és a "Changüi atyja"-nak is nevezik. A csoportosulás művészetének megkülönböztető jegye volt, hogy a timpani-t, a rezes instrumentumokat (harsonák) és kifejezetten a joruba vallású Bata-dobok használatát is beemelte a zenekarába. A zenekart a kubai zenészek iskolájának tekintik, hiszen olyanok is tagjai voltak a csoportnak, mint pl: Yumuri, Carlos Alfonso. Elio Reve Matos 1997-ben bekövetkezett halála után fia, Elito Reve Jr, aki az együttes zongoristájaként és hangszerelőjeként dolgozik és átvette a zenekar vezetését. Albumok: La Aplanadora de Cuba, De Que Estamos Hablando?, Arriba Las Manos, No Me da la Gana, Se Sigue Comentado

Juan Formell y Los Van Van

<https://www.youtube.com/watch?v=ckf84ifssrk&index=4&list=RDr4oAMrPijZM>

Kiegészítő információ: Juan Climaco Formell Cortina (1942 - 2014) kubai basszusgitáros, zeneszerző és hangszerelő, aki leginkább a Los Van Van vezetőjeként ismert. A népszerű táncolható zene megteremtője volt, és neki tulajdonítják az elektronikus hangszerek kubai zenei formába való bevezetését.

Manolito y su Trabuco

https://www.youtube.com/watch?v=ThXsxKeGg2M&start_radio=1&list=RDEM1NbRQKSgsJ7ZQWbGb_bMFw

Sierra Maestra

https://www.youtube.com/watch?v=RSexFz6gSvA&start_radio=1&list=RDRSexFz6gSvA&t=2

Habana Social Club

https://www.youtube.com/watch?v=vquH2QxuW8c&start_radio=1&list=RDvquH2QxuW8c&t=5

Havana De Primera

<https://www.youtube.com/watch?v=RoGFYO32IEw>

LA MAXIMA 79

https://www.youtube.com/watch?v=hQdN437xMHg&list=RDhQdN437xMHg&start_radio=1&t=39

Farruko & Victor Manuelle

<https://www.youtube.com/watch?v=JVUyX0otpfA>

a) A salsa, mint zene:

A salsa eredetileg azt az **összetett, sokrétű zenei stílust** jelentette, amelynek kialakulása a XVI. századra nyúlik vissza.

- Ekkor kezdődött meg az *afrikai feketék* (szklávék) behurcolása Latin-Amerikába. A behurcolt feketék a rabságban is megőrizték és gyakorolták rítusaikat, legfontosabb zeneszerszámuk a dob volt.

- Az idők során a kubai zenébe továbbá beépült a *spanyol gyarmatosítók zenéje*, amelyet a helyiek átvettek illetve beültették saját kifejezőmódjukba.

- A *son* Kubában az afrikai, spanyol és francia zenei elemek ötvözetéből keletkezett, amely az első világháború idején jutott el a városokba. A 1930-as évekre annyira megnőtt a son

népszerűsége, hogy minden kubai stílust hatása alá vont. A son olyan a kubaiaknak, mint a blues az amerikaiaknak.

- Az 1920-as években az USA-ból Kubába érkező fekete zenészek hatására a jazz ritmusvilága is keveredett a kubai zenével, ebből keletkezett a mambo és a cha-cha-cha. Hagyományos kubai ritmusok a changüi, a guaguancô, a rumba, a timba, a salsa és merengue. A **salsa zenei stílus** az észak-amerikai, a spanyol, a portugál és az afrikai zenei hagyományok összes ritmikái és melodikus elemét kovászként gyúrta egybe, és az **1970-es évekre megújította** a latin zenei világot, létrehozva egy új minőséget, megteremtve ezzel a földrész kultúrájának tovább-fejlődési lehetőségét.

Az salsa **zenei stílus utat kijelölő** legmarkánsabb salsa kompozíciók:

Cheo Feliciano (1935 – 2014): „El ratón”(1974):

<https://www.youtube.com/watch?v=1q4icTc0gOY>

https://en.wikipedia.org/wiki/Cheo_Feliciano

Cheo Feliciano best track list:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLBBD18B7B627DDAE0>

valamint

Johnny Pacheco (1935 – 2021): „Agua De Clavelito” (1979)

https://en.wikipedia.org/wiki/Johnny_Pacheco

Johnny Pacheco best track list:

https://www.youtube.com/playlist?list=PL8BvQM-ayPDqi5LcGrptSU2i_TU27-Iqz

b) A salsa, mint tánc:

A salsa világszerte elterjedt **divattánc**, amely az *utcai latin táncokhoz* sorolható. A **salsa jelentése szósz, fűszer**, ami különböző ritmusok (son, cha-cha, descarga, rumba, mambó, guaracha) és különböző tánc stílusok keveredésére utal.

A kubai táncok általános jellemzője a játékosság, a hétköznapi történések (pl.: udvarlás) stilizált előadása. Az idők során a vallási rituálék táncából több mozgásforma társasági táncá fejlődött. New York a salsa zene és tánc bölcsője, itt merült fel az 1960-as években, hogy a Casino (kubai eredetű körtánc) ösztönszerű rendezetlensége már nem elégítette ki a gomba módra szaporodó latin táncklubok igényeit, ezért létre kellett hozni egy új, tudatos táncot.

Ekkor profi táncosok és koreográfusok kimunkálták az alapfigurákat, és a rumbától és mambótól kölcsönzött alaplépést, mely a tánc összes figurájában fellelhető, s ami aztán az összes ma ismert latin tánc alaplépésévé vált. Ez az „egy lépés előre... egy lépés hátra” volt a Cuban Rumba alap. A salsára tehát eleinte mambót táncoltak.

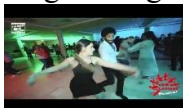
Stílusai:

Kubai salsa: A ma ismert kubai salsa stílus figuraanyag lényegében néhány közkedvelt floridai salsa iskola gyűjtése, illetve annak továbbfejlesztése. A kubai salsára jellemző a természetesség, a vidámság, az egyszerű ritmus. A pár a táncot a zenei 1-re kezdi, mozgása folyamatosan körkörös, táncirányok nélkül, amit az olykor virtuóz kézmozdulatok, és az „afro” testmozgás díszít. Ezt a stílust Magyarországon először Lili Garces, ma már a legismertebb kubai tánctanár, koreográfus, előadóművész vezette be az 1990-es évek végén. A kubai „salsa” mint zene és tánc Kubában alakult ki a XX. század első felében, alapvetően kubai, spanyol és afrikai zenei elemeket tartalmaz. Az elnevezés („**Salsa Picante**” jelentése: erősen, pikánsan fűszerezett) a **Fania Records** lemezkiadónak (alapítva:1964) köszönhető, amikor **1973**-ban New Yorkban kiadta a „Fania All Stars Band” kubai-amerikai muzikusok zenei anyagát.

<https://www.youtube.com/c/FaniaRecords>

Puerto Ricoi salsa: A kubai salsa mellett ez a másik tradicionális stílus, a pár a táncot szintén a zenei 1-re kezdi, jellemzője a könnyed, elegáns mozdulatok, a vonalmonti táncirányokat megtartó figurák, és a szinkrontánc (a táncos mozdulataiban a zene üteme jelenik meg).

New Yorki salsa: lényegében megegyezik a Puerto Ricó-i salsa stílussal. Kezdetben mindkettőt kizárólag "on2", azaz a zenei második ütésre elkezdett alaplépéssel táncolták, amely a korábbi klasszikus mambó hagyatéka. A '90-es évektől a világszerte szétszóródott tánctanárok és táncosok a New York Salsa népszerűsítésének érdekében a stíluselemeket megtartva létrehozták a New York Salsa "on1" átíratát, azaz a zenei "egyre" táncoló továbbfejlesztett változatot. Vonalmonti táncirányokat megtartó figurák jellemzik, ez a legelegánsabb, legdinamikusabb stílus, amelyet mégis hallatlan kifinomultság jellemez. Lendületes, laza mozdulatok, a gyors dupla és tripla forgások és a kifinomult lábtechnikák (footwork shines) jellemzőek rá. Népszerűségét főként Eddie Torresnek (The Mambo King) köszönhetjük, aki először kezdte el a számolásos rendszerű tánctanítást a New York-i Puerto Ricó-iak körében. Magyarországon ezt a stílust először Szőnyi Levente (SalsaLevi) vezette be a '90-es évek végén.

Los Angelesi salsa: ez a stílus a legfiatalabb a salsa stílusok között, a New York-i salsa formai vonásait megtartva a '90-es évek vége felé önálló karaktert alakított ki magának az akrobatikus elemek alkalmazásával. A Los Angeles-i salsára a showtánc stílus a legjellemzőbb, melyet nem elsősorban a táncpartner örömeire, hanem inkább a táncoló párt körülvevő nézőközönség lenyűgözésére táncolnak. Így a látvány fokozására sorozatos ejtésekkel, dobásokkal és átfordításokkal tűzdelik tele figuráikat.

Kolumbiai salsa: Külsőre egyáltalán nem hasonlít a fenti stílusok rumba-alapú táncaihoz, mivel Kolumbiában az amerikai salsa hullám megérkezésekor a saját, szökdelésekkel tarkított 6/4-es ütemű népitáncukat alakították át az új 4/4-es zenére. Így egy gyors lépésekkel mozgó és tüzes salsa stílust kifejlesztve ma a kolumbiai salsa számít a legegységesebb és egyben a legkevésbé elterjedt stílusnak.

Összegezve, a puerto ricoi, a los angelesi és a new yorki stílus úgynevezett „vonalas” tánc, amely értelmében a páros mind a két tagja egy képzeletbeli vonalon táncol és a férfi hol együtt mozog a partnerével, hol kiállva az útjából vezeti, forgatja a hölgyet.

A kubai salsában a pár javarészt egymás körül körkörösén - a kettejük között van egy képzeletbeli középpont - mozog, továbbá a férfi a zenei egyre kezdi a táncot. A táncot sokszor

„zárt tartásban” kezdik, amely a son stílusjegyeit hordozza, illet így hangolódik rá a pár egymásra és a zenére. A **Rueda de Casinó**, a salsa egyik táncolási módja, ahol több pár egy kört alkot, ahol a vezető irányításával figurákat és párcseréket alkalmaznak.

II. Néhány ismertebb kubai tánc és zenei stílus:

A son:

A szó jelentése: hang, kósza hír. Afrouban dal és táncforma, a XIX. század elején bukkan fel a kubai Oriente tartományban a többségében feketék által lakott régióban. A son-t 1910 környékén a kubai arisztokrácia lobbizása miatt a kormány betiltotta, mivel a táncmozdulat obszcenitást, erkölcstelenséget hordozott. A tilalmat 1920-ban feloldották, népszerűsége azóta is töretlen.

Egy közismert son dal: Buena Vista Social Club együttes: Chan Chan

<https://www.youtube.com/watch?v=Vt1E1zv0hiA>

A guajira:

A név eredete: Kuba fehérbőrű lakosságát a szleng „guajiros”-nak nevezi. A tánc a „contradanza” egyik változata. A legismertebb guajira stílusú dal a Guantanamera:

Joseito Fernandez (1908 – 1979): Guantanamera (eredeti)

<https://www.youtube.com/watch?v=craeb9A7MQ8>

Compay Segundo (1907 – 2003, Buena Vista Social Club együttes volt tagja): Guantanamera (feldolgozás):

<https://www.youtube.com/watch?v=gdYIpnzoW8>

Zucchero - Guantanamera (feldolgozás):

https://www.youtube.com/watch?v=b3oxFc_CnVw

A kubai bolero:

A bolero spanyol eredetű tánc, 1780 körül keletkezett, a „fandangóból” alakult ki. A táncos énekkel és kasztanyettával kíséri lépéseit. Öt részből áll: paseo, traversias, diferencias, traversias és finale. Jellegzetes eleme a mozgás hirtelen megállítása pózzal egybekötve.

A tánc eredetileg a báltermek zenéje volt, azonban világszerte hatott a zeneszerzőkre, a legismertebb remekművek Maurice Ravel: Bolero, Frédéric Chopin – Bolero, Op.19 műve és Bizet Carmenjének Bolerója is.

A bolero a XIX. század elején kerül át Kubába. A kubai bolero nem azonos a spanyol eredetivel, létrejötté José Pepe Sanchez köthető, aki 1886-ban megírta a „Tristezas” című első bolero kompozíciót/dalt. A boleroénekes kíséretéhez szükséges hangszerek: gitár, maracas, bongó.

Híres bolero zeneszerzők és slágerek:

Jose Pepe Sanchez: „Tristezas”

https://www.youtube.com/watch?v=57ToEy_jmm0

Consuelo Velazquez: Besame Mucho (eredeti)

<https://www.youtube.com/watch?v=MY0fuEfBmD4>

Cesaria Evora: Besame Mucho (feldolgozás):

https://www.youtube.com/watch?v=LLsg_Lk819s

Trio los Panchos együttes: track list: (Alfredo Gil, Chucho Navarro és Hernando Avilés alapította az együttest New Yorkban 1944-ben. A trió Latin-Amerikában a bolero és a romantikus ballada egyik vezető képviselője volt)
<https://www.youtube.com/watch?v=mPgYIBV6qsM>

A mambó:

Közép-gyors ritmusú tánc, amely az ötvenes években rövid időre még Európában is népszerű. Eredetileg az afrikai feketék rituális tűztáncának tartották, jelentése „szertartás, dobolás”. A mambó tánc a „danzon” és a „son” keveredéséből keletkezett 1930 táján.

A mai értelemben vett mambó standard figurái a foxtrott és a danzón lépéseiből eredeztethetők. 1938-ban a „danzon” szinkópált ritmikai bővítését Orestez Lopez kubai muzsikusként tulajdonítják, ezt a struktúrát vette át Pérez Prado. Pérez Prado 1951-ben felvett „Río Mambó” című felvétele indította el a mambót világsikerét.

Az 1950-es években a Machito együttes, az 1960-as években Tito Puente „a jazz-mambó királya” és Tito Rodríguez sokat tettek a kubai ritmusok népszerűsítéséért Amerikában. Az Egyesült Államokban a kubai stílus jelentősen hatott az ottani zenei stílusokra, így például a jazz-re és a swing-re.

Pérez Prado: „Mambo 5” <https://www.youtube.com/watch?v=HJ1Ab4VLs4k> és egy Pérez Prado track list:

https://www.youtube.com/watch?v=HS097MGntGM&list=OLAK5uy_mhsENkpt-QdW_SgzFjkHJCHyVugcd6ORg&index=1

Tito Puente: „Hong Kong Mambo” <https://www.youtube.com/watch?v=KNifUszz2zA>

Tito Rodríguez: „Sabroso Mambo” <https://www.youtube.com/watch?v=UUjjfkcnxrE>

A cha-cha-cha:

A cha-cha-cha zenei stílust Enrique Jorrin havannai zenész alkotta meg 1953-ban a La Engañadora dalban, maga a tánc a mambóból és a rumbából alakult ki.

Először mint zenei forma létezett (*triola*: három azonos hangértékű hangból álló csoport, amelyet két hang ideje alatt kell megszólaltatni – erre lépi a táncos a jellegzetes cha-cha-cha lépést), majd könnyed tánc, 1961-től versenytánc. A cha-cha-cha lépés megnevezéssel találkozhatasz úgy is, mint „saszé” lépés.

Enrique Jorrin – La Engañadora (Perlas Cubanas)

https://www.youtube.com/watch?v=OW_Fv3qfqsE

Tito Puente: Cha Cha Mambo:

<https://www.youtube.com/watch?v=5AfoC4U4D6E>

A kubai rumba:

- A **rumba** szó etimológiája: az afrikai joruba vallási zenében a táncos és a zenész közötti „kommunikációt” (lépésvariáció – zenei válasz) „yambu” szóval illeték amely a „rumba” elődje. A 19. században Kubában, különösen a városi Havannában és Matanzasban az afrikai származású emberek eredetileg a rumba szót a **buli** szinonimájaként használták. A rumba a

kubai zene világi műfaja, amely jellemzően ütőhangszerekből és énekből áll. Kuba északi régióiban, főként a városi Havannában és Matanzasban alakult ki a 19. század végén.

- A **tánc karakterisztikája**: alapjait az afrikai zenei és tánc hagyományok képezik, nevezetesen az abakuá, a yuka, valamint a spanyol alapú coros de clave.

- A rumba **hangszerelése** történelmileg a stílus és a rendelkezésre álló hangszerek függvényében változott. Alaphangszerei a clave, két kemény fapálca, amelyeket egymáshoz ütnek, és a kongadobok: a quinto (vezető dob, legmagasabb hangú), a tres dos (középső hangú) és a tumba (legalacsonyabb hangú). További gyakori hangszerek a catá, a maracas, a güiro, és a kolomp.

- A rumba **stílusai**:

Yambú (a forrásként hivatkozott videóban 4:28-tól): a legrégebbi rumbastílus, amely a gyarmati időkből származik. Az összes rumbastílus közül ez a leglassabb tempójú, és tánca a törékenységet színlelő mozdulatokat tartalmazza (az öregek tánca). Táncolhatják egyedül nők vagy férfiak és nők együtt. Bár a férfi táncosok flörtölhetnek a női táncosokkal a tánc közben, nem használják a vacunao-t.

Guaguancó: a legnépszerűbb és legbefolyásosabb rumbastílus, hasonlít a yambúhoz, mivel abból származik, de gyorsabb tempójú. A guaguancó a férfi és a nő közötti szexuális versengés páros tánca. A férfi időszakonként megpróbálja "elkapni" partnerét a medencéje egyetlen lökésével, ezt az erotikus mozdulatot vacunao-nak ("oltás" vagy "injekció") nevezik és a szexuális behatolást szimbolizálja. A vacunao kifejezhető a kéz vagy a láb hirtelen mozdulatával is, a táncot jóízű humorral adják elő.

Columbia (a forrásként hivatkozott videóban 5:46-tól): egy gyors és energikus rumba, azokból a falvakból, ültetvényekről származik, ahol afrikai származású férfiak dolgoztak együtt. Más rumbastílusokkal ellentétben a columbia hagyományosan szóló férfitáncnak készült. Gregorio "El Goyo" Hernández kubai rumbamester és történész szerint a columbia a vallásos kubai abakuá hagyományok dobmintáiból és énekeiből származik.

Forrás: Havana Club Rumba sessions: La Clave – the dance – episode 5 of 6:

Maykel Fonts & Sylvia – rumba:

Bővebben: https://en.wikipedia.org/wiki/Cuban_rumba

A kubai reggaeton (cubaton):

A reggaeton tánc és zenei stílus, meghatározó provokatív és erotikus mozgáselemekkel. A testkontroll és a mozgáskoordináció fejlesztésére kiválóan alkalmas, továbbá megalapozza a magabiztos nőiességet és a határozott férfias megjelenést. Nagyszerű feszültségoldó, fejleszti az állóképességet és az izolációt.

A zenestílus gyökerei Jamaica földjén keresendő, a Bob Marley által népszerűvé tett reggae hazájában. A zenében a reggae ritmusok, az elektronikus hangzásvilág keveredik a latin hip-

hop illetve rap zene elemeivel. A reggaeton elnevezést az 1990-es évektől Puerto Rico-ban kezdték el először használni, hogy megkülönböztessék a reggae-től. A legismertebb reggaeton zenészek Puerto Rico-ból származnak, pl.: Tego Calderón

https://hu.wikipedia.org/wiki/Tego_Calder%C3%B3n

Don Omar https://hu.wikipedia.org/wiki/Don_Omar

Daddy Yankee https://hu.wikipedia.org/wiki/Daddy_Yankee

Ivy Queen https://en.wikipedia.org/wiki/Ivy_Queen

Minden reggaeton zenében - stílustól függetlenül – a karakteres és állandóan ismétlődő dob gép alapütem a „**Dem Bow**” a közös.

Az elnevezés Shabba Ranks 1990-ben kiadott Dem Bow című számából ered: <https://www.youtube.com/watch?v=VQqwea8ZSbk>.

A reggaeton táncstílusainak lehetséges csoportosítása:

- a) **Dem Bow stílus**: a kezdetek, ez az autentikus alapstílus, a zenében a dob gép ismétlődő üteme és az ének vagy szöveg a meghatározó, más hangszer (sampler, szintetizátor) alig hallható. A szövegek a lázadásról vagy a nyers szexualitásról szólnak. Pl.: Tego Calderón <https://www.youtube.com/watch?v=0aoIjGkmMSk>
- b) **Puerto Rico** vagy **Perro stílus**: az 1990-es években, ebben több hangszerrel találkozhatunk azzal, hogy a Dem Bow nyers, pattogó üteme és a szöveg továbbra is meghatározó. A dalszövegek a lázadásról vagy a nyers szexualitásról szólnak. A perro fordítása kutya, a táncban ez úgy értelmezhető „kutyapózban táncol”. A tánc jellemzően a csípő mozgásáról, a szexuális aktus nyers imitálásáról szól. A nők általában a férfiak előtt vagy velük szemben táncolnak és a mozdulatok túlmutatnak a kacérkodáson, mindkét fél érzéki élményben részesül. Dady Yankee: Shaky Shaky <https://www.youtube.com/watch?v=aKuivabiOns&t=238s>
- c) **Cubaton** (kubai reggaeton): a stílus a legismertebb és legnépszerűbb ág, zeneiségét a gazdag hangszerelés határozza meg. Ekkor az instrumentumok hangzása egyensúlyban van, az adott zenét nem a dob gép és a Dem Bow alapütem uralja. Szövegeinek nem a lázadás és szexualitás a tárgya, sokkal inkább a szerelemről és életvidám mindennapi dolgokról szól. Pl.: Gente de Zona- La Gozadera: https://www.youtube.com/watch?v=VMp55KH_3wo
- d) **Salsaton** (a kubai salsa és a reggaeton fúziója): ekkor egy kubai salsa zenében található reggaeton blokk, amit jellemez szöveges vagy szöveg nélküli határozott Dem Bow alapütem. A blokk alatt a táncosok reggaeton alaplépéseket vagy variációkat használnak. Lásd: Willy Chirino: Los campeones de la salsa (reggaeton blokk: 3 perc 10 sec – 3 perc 30 sec-ig) https://www.youtube.com/watch?v=RA1PCdAqkzc&list=RDRA1PCdAqkzc&start_radio=1&rv=RA1PCdAqkzc&t=210

A jelen meghatározó **reggaeton előadói** (8 – 35 milliós feliratkozókka a Youtube-on):

Don Omar (Puerto Rico – USA társult állama)

<https://www.youtube.com/channel/UCD6aIT1MqFEwscbhuqr9fqw>

Daddy Yankee (Puerto Rico)

https://www.youtube.com/channel/UC9TO_oo4c_LrOiKNaY6aysA

Nicky Jam (USA)

https://www.youtube.com/channel/UCpb_iJuhFe8V6rQdbNqfAIQ

J Balvin (Kolumbia)

<https://www.youtube.com/channel/UCt-k6JwNWHMXDBGm9IYHdsg>

Maluma (Kolumbia)

<https://www.youtube.com/channel/UCIZuKq2m0Qu-HkopkSBLpEw>

Ozuna (Puerto Rico)

<https://www.youtube.com/channel/UCjIA3wwhi0QjSOXAZwOXbPA>

Farruko (Puerto Rico)

https://www.youtube.com/channel/UCqFhfan_P2AmGVB1X2B-3Aw

III. A bachata, mint zene és táncstílus:

A bachata, mint zene a **Dominikai Köztársaságban** alakult ki a XX. század első felében, alapvetően a spanyol gitárzene fúziója a bennszülött afrikai zenei elemekkel (bongó szerepe). A bachata, mint tánc a **divattánc** kategóriába sorolható, az érzékiség és a csábítás tánca a tangóhoz és a kizombáéhoz hasonlóan.

A Dominikai Köztársaság másik meghatározó zenei stílusa és tánca a merengue.

a) A bachata, mint zene:

A bachata karakteres hangzásvilágát **öt hangszer** határozza meg: requinto (vezető gitár), segunda (ritmus gitár), basszusgitár, bongók és güira.

A bachata dalok interpretálásában jelentősége van **intro**/autro résznek, a hangzásvilág megjelenítése jellemzően fluid, lágy egybefolyó mozdulatokkal történik, találkozhatunk zenei **szünetekkel** (megjelenítése a póz vagy kiállás), a „**majao**” ritmus esetén a táncos jellemzően a hangsúlyos ütemeket használja azaz 1-2-3-4 stb., azonban a „**derecho**” ritmus esetén a táncos a hangsúlyos és hangsúlytalan zenei ütemet is használja (1 és 2 és 3 és 4 és stb.).

<https://www.youtube.com/watch?v=wFcU9fAFvXg>

A zene ütembeosztása szerint **4/4-es tánc** azaz egy ütemben 4 db ¼ hangértékű ritmus található.

A kezdetek: meghatározó előadók:

José Manuel Calderón 1962-ben rögzítette az első bachata-dalokat:

"Borracho de amor"

<https://www.youtube.com/watch?v=epX9fDiasTw>

„Que será de mi (Condena)”

<https://www.youtube.com/watch?v=UP5-Jfsqx-I>

A műfaj alapvetően a gitárjátékra épül, az 1980-as évektől az elektromos gitár alkalmazásával a zene gyorsan terjed az országban, majd nemzetközi szintéren is ismertté vált. A dominikai elit ezt a zenét a bűnözéshez és a szegénységhez kapcsolta és túl vulgárisnak és erotikusnak találta (hasonlóan száműzött volt sokáig Argentínában a tangó). Az 1980-as évekig a zenét hivatalos televízióban vagy rádióban nem illetve nagyon ritkán sugározták. Ezt követően a bachata egyre népszerűbbé vált, az igény miatt egyre több rádióállomás kezdte játszani a dalokat.

Blas Durán elsőként elektromos gitárral vett fel 1987-es bachata-merengue slágerét, a "Mujeres hembras" -t.

https://www.youtube.com/watch?v=QJZRi7U_Dew

Az 1990-es évek elejére a hang tovább modernizálódott, és a bachatát két új fiatal sztár uralta:

Luis Vargas: LOCO DE AMOR 1994

<https://www.youtube.com/watch?v=KsjGx8NbQfY>

<https://www.youtube.com/channel/UC5q8vMVdW-VoimLTWxajBTQ>

Antony Santos: <https://www.youtube.com/channel/UC5CDw3m6FURwtje8WGeaXBw>

Donde Estara dal: <https://www.youtube.com/watch?v=8s9AZFUWKO0>

Luis Vargas és Antony Santos európai értelemben „sztárok” lettek, megszületett a dominikai zenei ipar.

Juan Luis Guerra: Bachata Rosa dal (Grammy –díj/ 1992),
<https://www.youtube.com/watch?v=PkhSqy7ldEg>

A jelen: ismert és meghatározó előadók:

Zacarias Ferreira:

<https://www.youtube.com/c/ZacariasferreirardOficial/playlists>

Frank Reyes:

<https://www.youtube.com/channel/UCENC85KhX1CYRiYsPoRyMpQ>

El Chaval de la Bachata (Youtube: 560 E követő)

<https://www.youtube.com/channel/UCopbu7fEjfj7j0jsNdfwxtw>

A XXI. század elején nemzetközileg is ismertté tette a bachatát az Aventura együttes, Romeo Santos vezetésével. Észak és Dél-Amerika slágerlistáin előkelő helyet foglaltak és foglalnak el.
Aventura (Youtube: 5.5 M követő)

https://www.youtube.com/channel/UCX_gHEqsNCpJl-DWf5EN2Ww

<https://www.youtube.com/watch?v=4SvhGojxnF4>

Rómeo Santos (Youtube: 19.5 M követő)

https://www.youtube.com/channel/UCyxbZF7_PK4nLiexj0kkCNg

Prince Royce (Youtube: 9.9 M követő)

<https://www.youtube.com/channel/UCAMpOm4QAk15tLyjuBNtQyg>

Prince Royce - Culpa al Corazón:

<https://www.youtube.com/watch?v=-lDsqOsJL7k>

Xtreme:

Xtreme - Te Extraño:

https://www.youtube.com/watch?v=b_HDhkw6g7I

Toby Love stb. vezetésével a érzéki, forró dalok születtek, amelyek témái a kimeríthetetlen férfi és női kapcsolat (szerelem, megcsalás, elhagyás).

Toby Love – Lejos:

<https://www.youtube.com/watch?v=T8qSWykabnA>

Daniel Santacruz (Youtube: 583 E követő)

Daniel Santacruz - Hello

<https://www.youtube.com/watch?v=ykxUSZDVohc>

Johnny Sky

Johnny Sky - Quiereme

<https://www.youtube.com/watch?v=wIPm64C9Zso>

b) A bachata, mint tánc:

A bachata tánc együtt fejlődött a zenével, a táncban megtalálhatóak a bolero, a son, a merenge alapjai. Az eredeti/tradicionális dominikai táncstílus meghatározó lépése **négyzet** alapú területet követett (lásd: **Box** step).

Az 1990-es évektől ahogy a tánc népszerű lett az Egyesült Államokban, és Európában, a táncosok elkezdtek módosítani és a 8 ütemes alaplépést oldal irányban egy vonalon lépték 1-4-re, majd 5 – 8-ra vissza (lásd: **Side to side** step).

A táncartás típusai:

Nyitott tartás:

- A táncosok egymással szemben állnak, azzal, hogy a két test félig takarásban van.

- A ffi előrenyúló karjai könyékben felfelé behajlítva, tenyere felfelé, hölgy karjai könyékben felfelé behajlítva, kézfeje tenyérrel lefelé belehelyezve, ffi hüvelykujja a hölgy kézfejére nem fog rá.

- A partnerek könyöke a test oldalvonalánál hátrébb nem kerül alapesetben.

Zárt tartás:

Ffi bal karja vállmagasságban oldalt, könyék hajlítva, alkar függőleges hölgy jobb kézfeje annak hüvelykujját fogja. Ffi jobb keze hölgy bal lapockáját fogja + hölgy bal keze a ffi jobb kezén végig simulva, azon nyugszik.

Sensual tartás:

- Ffi bal és jobb keze a hölgy jobb és bal lapockáját fogja + hölgy karjai a ffi karjain végig simulva, azon nyugszanak.

- Ffi bal karja hölgy jobb vállát fogja, jobb karja hölgy bal lapockáját fogja + hölgy jobb kézzel ffi mellkasát érinti, bal kéz támaszkodik ffi jobb karján és a kézfej ffi tartkóját fogja.

A **vezetés** történhet a karok által (tónus, tol és húz + ellentartás) vagy testvezetés (comb, csípőoldal vagy felsőtestoldal) útján.

A bachata tánc stílusai:

a) Dominikai bachata (az eredeti, tradicionális stílus), jellemzi:

- a többi bachata stílushoz képest meghatározó a táncos illetve pár láb munkája (footwork),
- a láb munka során sok szinkópa lépést használ,
- kevesebb a forgást tartalmazó technikai elem,
- nincs „fluid” mozgásvilág (testhullám vagy hölgy bedöntése),
- nincsenek benne emelések, látványos elemek.

A tánc zeneiségét reprezentáló előadók/zeneszerzők:

Joan Soriano - Que pasará Mañana

<https://www.youtube.com/watch?v=yDJ7Blm6D6E>

Joe Veras - El Hombre de tu vida

<https://www.youtube.com/watch?v=0rJoxLY42MQ>

b) Sensual bachata:

- folyamatos és elegáns izolációk,
- lassú, sima és összefolyó „fluid” mozgásvilág,
- test és csípő tekerés, test hullám és test döntések alkalmazása,
- átvesz elemeket (fúzionál) más táncokból (pl.: salsa figurák, tangó elemek)

A tánc zeneiségét reprezentáló előadók/zeneszerzők:

John Legend - All of Me (bachata version)

https://www.youtube.com/watch?v=55iE_Tbq3JE

Massimo Scalici: Roxanne

<https://www.youtube.com/watch?v=sh37-KTX3Xs>

c) Modern/urban bachata:

- több páros táncelem,
- több és összetett forgások (dupla, tripla forgások),
- folyamatos és elegáns izolációk,
- átvesz elemeket (fúzionál) más táncokból (pl.: salsa figurák, tangó elemek).

A tánc zeneiségét reprezentáló előadók/zeneszerzők:

Prince Royce - Culpa al Corazón:

<https://www.youtube.com/watch?v=-lDsqOsJL7k>

Xtreme - Te Extraño:

https://www.youtube.com/watch?v=b_HDhkw6g7I

Toby Love – Lejos:

<https://www.youtube.com/watch?v=T8qSWykabnA>

d) Bachatango:

A bachata és a tangó táncelemeit vegyíti, kombinálja.

Néhány kiváló táncos:

<https://www.youtube.com/watch?v=cm5j4Zbvqag>

<https://www.youtube.com/watch?v=U-JofUEsbD0>

<https://www.youtube.com/watch?v=eG5BWeWg1KM>

IV. Általánosan művelő, megtekintésre javasolt videók:

- Görög Ibolya: Az európai viselkedéskultúra alapjai

<https://www.youtube.com/watch?v=kotMbnHBN6U>

- Almási Kitti pszichológus: Bátran élni

<https://www.youtube.com/watch?v=FoIla1WRA8A>

Köszönöm a figyelmet!